

NEKAJ SPOMINOV NA PROF. DR. MILANA GROŠLJA

Moje prvo srečanje s prof. Grošljem sega v jesen leta 1950, ko sem prvič prestopil prag Narodne in univerzitetne knjižnice, kjer je tedaj visoko v četrtem nadstropju, pod razgreto pločevinasto streho gostovala *Alma mater Labacensis* oziroma seminarji njene Filozofske fakultete. Poln pričakovanja in skrivnostnega nemira sem se po maturi vpisal na klasično filologijo. Bil sem trdno prepričan, da me bo ta študij opajal ob Ovidijevih Metamorfozah, Vergilijevi Eneidi, Horacijevi liriki in ob drugih zakladih antične poezije. Toda na moje veliko razočaranje so mi študentje starejših letnikov povedali, da namerava prof. Grošelj letos v latinskem seminarju interpretirati Ciceronov govor *Pro Milone*. Torej neki gostobesedni, v dolgovezne periode skrotovičeni proizvod rimske retorike, s patetičnimi frazami in zapletenimi pravniškimi formulacijami, sem zavzdihnil sam pri sebi!

In vendar, kakšno presenečenje, ko je stopil v predavalnico prof. Grošelj! Prebral je prvi stavek iz Ciceronovega govora: *Etsi vereor, iudices, ne turpe sit. . .* in začel razlagati nekako takole:

Ne vem, če vam bom znal prav obnoviti vtis, ki ga je prvi stavek Ciceronovega govora naredil na zbrano rimsko občinstvo in na sodnike. Toda zamislite si: Cicero, ta znameniti človek, najslavnejši govornik svojega časa, najiminenitnejši rimski pisatelj, široko razgledan mislec, državnik s častnim priznanjem *pater patriae*, izjavlja pred porotniki, izjavlja pred preprostimi rimskimi meščani, da ga je strah: *vereor*. Kako čudna, nenavadna beseda iz njegovih ust! In vendar, kako skrbno izbrana in preračunana beseda! Kakšen vtis je morala ta beseda narediti na sodnike, kako si je Cicero že s to vljudno, ponižno, skromno uvodno besedo pridobil vsaj del simpatij sodnikov, ki so bili v tem procesu vse prej kot naklonjeni njegovemu varovancu, človeku dvomljivih moralnih kvalitet. . . Ta uvodna skromnost nas spominja — tako nekako je nadaljeval prof. Grošelj — na nastop Odiseja, kot ga opisuje Homer v Tejhoskopiji, v tretjem spevu Iliade: spočetka stoji tam ves neroden in nebogljen, ves plah in sramežljiv, kot da ne bi znal šteti do pet. Ko pa začuti, da je premagal zad nezaupanja med sabo in občinstvom, se mu govornica razvname, besede se mu vsipljejo iz ust in padajo „kot bele snežnike v zimskem viharju“, kot pravi Homer. Vidite, in ravno to je tista izredna modrost, mojstrovina antičnega govorništva, zrasla iz stoletnih izkušenj: narediti

prvi vtis s svojo skromnostjo, osvojiti občinstvo že s prvo, nevsiljivo besedo. Ne s hrupnim nastopom, ne z viharno patetično zanesenostjo, temveč s skromno, ponižno zadržano kretnjo. Modrost, ki je prešla v retorične priročnike kot nujno potrebna *captatio benevolentiae*, od katere je usodno odvisen ves nadaljnji razplet in učinek govornikovega nastopa. . .

Tako nekako je tekla misel in beseda prof. Grošlju, ko sem ga srečal prvič v življenju. Vznemirjen sem zapustil predavalnico, ves prevzet od njegovih izvajanj. In ko sem stopil iz univerzitetne stavbe, nisem videl ne šumeče ulice ne sončnih žarkov, ki so božali in srebrili Ljubljano, ne toplih jesenskih barv na drevesih ob reki; videl sem samo še Cicerona in Odiseja, ki mu padajo besede kot bele snežinke v zimskem viharju. . . In kadar koli se spomnim na prof. Grošlja, mi vedno vstane pred očim tak, kot je bil ob tej prvi uri svojega seminarja. Tudi za nas je bila ta njegova prva ura nekakšna *captatio benevolentiae*, kot da bi hotel on, ugledni znanstvenik in univerzitetni profesor, ki je bil ravno tedaj poleg vsega tudi dekan fakultete, pred nami — zelenimi bruci — reči: *etsi vereor*. . . čeprav me je strah. . . In vendar nas je s to svojo skromnostjo, zadržanostjo in začetno zadrego priklenil nase in na svojo stroko, tako da se ji nismo mogli več izneveriti, pa čeprav nas je pozneje večkrat sam odvrčal od nje z besedami: „Premislite si! Še je čas! Gre za najbolj usodno odločitev v vašem življenju! Izberite si kak bolj obetaven poklic! Klasična filologija je težak in naporen študij, ki zahteva celega človeka! Klasična filologija je ena sama odpoved! Z njo si boste težko našli ustrezno zaposlitev in težko, težko služili svoj kruh. . .!

Večkrat premišljuje o tem njegovem prigovarjanju in njegove besede mi še danes zvenijo v ušesih. Kako mu je moralo biti tedaj pri srcu! Kakšne dileme, kakšno razklanost je nosil v duši! Njegov seminar je bil po številu slušateljev daleč najskromnejši na vsej fakulteti: trije, štirje, v najboljšem primeru sedem, osem študentov. In vendar, njegova vest mu je velevala, da celo to peščico razredči in posvari pred trdo življenjsko potjo, pred grenkim kruhom, ki jih čaka v njihovem poklicu! Koliko bolečih udarcev je doživela klasična filologija ravno v njegovih letih: ukinitvev grščine na klasičnih gimnazijah. . . postopno krčenje tedenskih ur latinščine. . . ukinitvev klasičnih gimnazij. . . preoblikovanje latinščine v neobvezne krožke. . . ukinjanje latinskih paralel na osnovnih šolah. . . profesorji latinščine, ki poučujejo angleščino, matematiko, telovadbo. . . Toda kljub tem bolečim udarcem in porazom ni klonil, ampak nam je kot svoj Credo izpovedoval: „Latinščina si je zapisala na svoj prapor geslo: Akribija! Nobena druga stroka ne vzgaja k eksaktnosti, k pedantni natančnosti v tolikšni meri! Če se bo jutri zgodila letalska ali drugačna prometna nesreča, ki jo bodo zakrivil kontrolorji poleta ali tehnični konstruktorji vozila — sokriv bo profesor latinščine! Profesor latinščine, ki v gimnazijskih letih, ko je bil najlepši čas za to, bodočim inženirjem in konstruktorjem ni privzgojil natančnosti, vestnosti, čuta odgovornosti, Tega jim tudi univerza pozneje ne more več nadomestiti. Kdor bo pazil na pravilno

rabo konjunktiva pri sosledici časov, ta bo pozneje pazil tudi na pravilno namestitve vijakov v konstrukciji motorja...“

Morda zvenijo ta izvajanja, iztrgana iz konteksta, nekoliko naivno. Toda kakšna vera v vzgojno moč latinščine, kakšna prepričevalnost, kakšen resnoben etos je dihal iz teh in podobnih njegovih besed!

Našo voljo do študija, našo predanost do antike je preizkusil ob izpitu iz latinske opisne slovnice, ki smo ga morali opravljati po prvem letniku. Brez pretiravanja lahko zapišem, da je bila to najtrša preizkušnja, eden najtežjih in najzahtevnejših izpitov, težji od same diplome. In ko je tako preizkusil našo voljo do študija in videl vrzeli, ki sta jih v našem znanju pustili vojna in pomanjkljiva izobrazba srednješolskih let, je z nami posebej, na lastno pobudo, izven vsakega predpisanega programa, bral Horacija in Homerja. Po štiri ure vsak teden, štiri ure, ki niso bile nikjer zabeležene, v nobenem seznamu predavanj napovedane, v nobenem letnem poročilu omenjene... In kako čudovite, kako plodne so bile te ure! Tu nam je dajal iz najglobljih globin svojega znanja, tu je bil ves lahkoten in sproščen, čutili smo, da je to nekaj, kar nam je navrženo, podarjeno izven vseh učnih normativov in službenih obveznosti. Te sproščene, neobvezne ure so pomenile v resnici to, kar se danes toliko poudarja v zahtevah po reorganizaciji visokošolskega študija: uvajanje študentov v raziskovalno delo.

Po eni takih ur, ko smo brali Horacijeva Pisma, me je poklical k sebi in mi rekel: „Vaša današnja opažanja o kompoziciji Horacijeve epistule Numiciju so mi bila zelo všeč. Ali bi hoteli to nekoliko povezati, struniti, napisati na dveh tipkanih straneh? Mislim, da je to nekaj, kar bi bilo zrelo za objavo v *Živi antikiki*“. Tako se je na njegovo pobudo rodil moj prvi objavljeni članek. Poslej me je spodbujal in usmerjal, me uvajal v strokovno literaturo in večkrat kot otrok žarel od zadovoljstva, ko mi je lahko pokazal kako pridobitev seminarske knjižnice, kako novo knjigo, ki bi me utegnila zanimati. „To morate na vsak način prebrati!“ mi je dejal ob Pöschlovi knjigi *Die Dichtkunst Virgils*. In podobno ob W. Wiliju, *Horaz und die augusteische Kultur*, in ob Renati Schelichi, *Patroklos*, in ob W. Schadewaldtu, *Von Homers Welt und Werk* itd.

In tako bi lahko še in še nizal svoja srečanja s prof. Grošljem. Lahko bi obujal spomine tudi iz poznejših let, kako enkrat je znal biti kot predstojnik, ko nam asistentom nikdar ni dal čutiti svojega „šefovstva“. Kadar smo skupno sestavili kako letno poročilo ali odgovore na ankete in vprašalnike, ki so deževali od vseh mogočih institucij, se je na koncu vedno pošalil: *Exegimus monumentum aere perennius!* Kadar je kdo od njegovih učencev objavil kak zapažen članek, doživel ugodno recenzijo ali prejel kako drugo priznanje, je ob tem iskreno užival, morda celo bolj kot sam avtor članka. In kadar je šlo za reelekcijo, za izvolitev v nov naziv, je rad predlagal višji naziv, kot se je bil kandidat sam pripravljel zanj potegovati. Kakor je bil do sebe strog in neizprosni, tako je znal biti do drugih širokosrčen in prizanesljiv.

S fakultete se je — kljub našemu prigovarjanju — umaknil ob prvi možni priložnosti, da bi dal „prostor mlajšim“, kot je sam izjavil; in le s težavo smo ga preprosili, da je pozneje vsaj honorarno še nekaj let vodil grške seminarske vaje in razdajal iz bogate zakladnice svojega znanja tudi mlajšim generacijam klasičnih filologov. Zunanja priznanja in počastitve je v svoji skromnosti vedno odklanjal. Ko smo mu za njegovo sedemdesetletnico prinesli v poklon posebni, njemu posvečeni zvezek *Žive antike*, nas je sprejel z rahlim očitkom: „Storili ste ravno to, česar sem se najbolj bal!“

Čprav je zadnjih sedem let bolehal in trpel kot srčni bolnik, vendar ob srečanjih z bivšimi učenci tega ni nikdar na zunaj pokazal: v razgovoru je bil vedno sproščen in razigran, poln duhovitih prebliskov, domislic, citatov iz Horacija in drugih pesnikov. Ko sem ga zadnjikrat obiskal, mi je ob slovesu dejal: „In spomnite se kdaj tistega verza: *Von Zeit zu Zeit seh' ich den Alten gerne*“.

Žal sem na ta verz, na to obzirno zastrto vabilo k ponovnemu srečanju kmalu pozabil. S prof. Grošljem se bom poslej srečeval samo še v svojih spominih.

Ljubljana.

K. Gantar.